

Biskop Atle Sommerfeldt:

Visitaforedrag Våler og Svinndal sokn

i Vestre BORGESYSSSEL prosti

19. september 2021

Et lokalsamfunn med rike tradisjoner

Skogen og vannet preger landskapet både her nede i Våler og oppe i Svinndal. Mennesker fant livsgrunnlag med jakt, fiske og sanking. Der hvor jorda er rik, ble skogen ryddet. Skogen, åkeren og enga har gitt arbeid og livsgrunnlag for generasjon etter generasjon.

Navnet Svinndal kommer fra elva Svinna, og beskriver fossefall og en elv som renner fort. Naturgrunnlaget er navnets fundament. Våler er en norrøn flertallsform og betyr «rydninger», her har menneskets omforming av naturen gitt bygda navn.

De første sporene vi finner av menneskelig aktivitet her i kommunen, er grønnsteinbruddet på Nordre Kaabel. Her tok steinaldermennesker ut emner til kniver og økser. Vi finner spor etter kløyvingssteder der råsteinen ble formet til redskaper. Dette var sin tids høyteknologiske industri!

At «ville, vakre Våler» også er et godt sted å bo, finnes det mange tegn på. Religionen har spilt en sentrale rolle til alle tider. Rike bronsealderfunn på øyene i Vannsjø antas å være religiøse offerplasser. Også den gang samlet mennesker seg skatter på jorden og var samtidig opptatt av livet utover livet her og nå, bortenfor døden.

Det er flere bygdeborger i kommunen, en av dem på grunnen til Tveter gård som jeg besøkte under visitasen. Bygdeborger forteller oss at det har vært ufredstider – og det forteller oss om sosial organisering og samarbeid. En bygdeborg kunne bare realiseres gjennom felles innsats fra flere slektsfelleskap.

Våler kommune er fra gammelt av delt i to sokn, Våler og Svinndal. I begge sokn har det vært kirker i nesten 1000 år. På ordførerkjedet er hver av kirkene representert med figurer av Maria for Våler Kirke, og erkeengelen Mikael for Svinndal kirke. Våler kirke¹ ble reist på sent 1100-tall, men den var ikke den første kirken i bygda siden kirken har en unik romansk kirkeklokke fra ca. 1100. Den har minnet folk i bygda om store

¹ Jfr Ivar Hauge: Våler kirke gjennom 800 år

begivenheter og kalt mennesker til kirke i mer enn 900 år! Det er ganske sikkert den eldste kirkeklokken i bruk i Borg bispedømme, ja, kanskje i hele landet

Kirkens interiør er rikt.. Det unike Limoges-krusifikset fra 1100-tallet, dåpsfatet fra 1500-tallet, altertavlen fra 1600-tallet med en særpreget fremstilling av den første nattverden, den rikt utsmykkede prekestolen fra samme tid, statuene av Peter og Johannes fra midten av 1800-tallet og alterduk og lysestaker fra 1990-tallet gjenspeiler kirkens tilstedeværelse hos folk gjennom generasjonene. De malte panelene som sannsynligvis er fra før reformasjonen og som ble gjenoppdaget i vår tid, viser hele trosbekjennelsen og minner oss om kontinuiteten i den kristne bekjennelsen gjennom århundrene. Det blir viktig for kirken fremover å gi mennesker i Våler – og ikke minst de mange innflyttere, nærhet til lokalsamfunnets historie. Våler kirke gir unike muligheter til dette.

Å vedlikeholde et slikt kirkebygg har bydd på utfordringer – og er en utfordring også i dag. I 1673 heter det at «kirkemuren befindes meget Brøstfeldig og særlig er den vestre gavl meget schrøbelig» og i 1695 fikk murmesteren i oppdrag å sette de «ille utseende vinduer i bedre schick».

Våler ligger langs sentrale ferdselsveier som har satt bygda i kontakt med verden både østover og sørover. Kanskje er det derfor Biskop Jens Nilssøn besøkte Våler i alle fall hele seks ganger på 25 år på slutten av 1500-tallet, selv om bispedømmet omfattet det som i dag er Oslo, Hamar, Tunsberg, Borg og store deler av Gøteborg stift. I 1594 visiterte han Våler. I annexkirken Svindal bemerkethan at det var gudstjeneste hver søndag. Han feiret gudstjeneste i Våler kirke på søndagen med påfølgende «eksaminering og overhøring av almuen synderlig den yngre flock i deres børnelærdom». Han hadde også en alvorlig samtale med prostens og bad ham se til at prestene «vaacte sig vel for druckenschab, och annen wlempe».

Også Svinndal² er et gammelt kirkested. Det er dokumentert at en kirke der var bygget og trengte ettersyn allerede på 1300-tallet. Dagens kirke ble vigslat i 1856 som erstatning for kirken som brant to år før. Den ble tegnet av den store arkitekten Grosch, er malt i vakre farger og er et praktexempel på sin tids kirkebygg. Den lyser i dag hvit og nymalt over tettstedet Svinndal, og biskopen gleder seg over at det er gjort et grundig arbeid med den utvendige restaureringen.

Kirken har vært helt sentrale i helsevesenet, fattigomsorgen og opplysningsvirksomhet. Sokneprest Eckhoff som grunnla den første leseforeningen i Våler, et arnested for utviklingen av demokratiske ideer, er bare et eksempel.

Begge kirkene er samlingspunkter i sine respektive bygder. De troner sentralt i sine landskap, de er merkesteder for livets store begivenheter og overganger og er sted for fest og gledesfellesskap. Grunnlovjubileet i 2014 ble markert her i kirken. Prinsen fra grunnlovstablået har i dag ikledd seg ordførerkjedet – et fint symbol på demokratiets seier i Norge og Våler.

² Ivar haug: Svinndal kirke 150 år

Den norske kirke i dagens Våler og Svinndal

Medlemskap

Ved inngangen til 2020 var 3982 personer medlemmer av Den norske kirke, 69,4 % av befolkningen i kommunen, omtrent på landsgjennomsnittet. og med en nedgang fra 75% i 2014. Den viktigste, men ikke eneste forklaringen på nedgangen er at innvandrere både fra Europa og andre steder i verden tilhører andre trossamfunn. Av de 3982 medlemmene i 2020 tilhørte 889 Svinndal sokn, mens 3093 tilhørte Våler sokn.

Gudstjenester

Gudstjenesten har gjennom hele kirken historie vært kirkens hjerteslag og grunnleggende handling. Den norske kirke i Borg sitt første strategiske mål er derfor at flere deltar i og opplever gudstjenesten som trosstyrkende og inkluderende.

Dersom vi holder korona-året 2020 utenom, ser vi at antallet gudstjenester har holdt seg stabilt siden ³ forrige visitas på rundt 70 gudstjenester i de to sognene. Det totale antall gudstjenestedeltagere har økt med 12% siden forrige visitas⁴ både totalt og i antall deltagere per gudstjeneste. Hvert kirkemedlem deltar på cirka 1,3 gudstjenester hvert år. Det er høyere enn bispedømmets gjennomsnitt på 1.16. Dette er gledelig!

Gudstjenestereformen fra 2011 legger stor vekt på en bred involvering i forberedelse og gjennomføring av gudstjenestene. Tradisjonen med at Bygdekvinnelaget og 4H deltar i høsttakkefest og speiderne på St. Georgsdag i Svindal, er gode eksempler på dette. Biskopen vil utfordre til å videreutvikle et slikt samarbeid til å omfatte flere lag og foreninger som det jo finnes mange av her i Våler kommune.. Frivilligsentralen, Helselaget, Røde Kors, idrettslaget, Hagelaget og Bondelaget er eksempler på slike organisasjoner.

Gudstjenesten skal speile folks livsløp, kirkeåret, naturen og menneskers årshjul. I områder med mye seterdrift hadde man i tidligere tider fast rutine med kirkegang og egne gudstjenester for å markere at buskapen var tatt ned fra fjellet. Dette er nok ikke særlig relevant for folk som bor i Våler kommune i dag, men jaktseasonen er fortsatt en sterkt levende tradisjon. Gjenopptagelse av Jegermessene kan gi jaktlagene en mulighet til å være med å utforme en gudstjeneste.

³ I 2010, var det totalt 70 gudstjenester, og gjennomsnittet for årene 2015-2019 er på 71,6.

⁴ Ved forrige visitas var totalt antall gudstjenestegjengere 4643, mens det for perioden 2015-2019 var 5231 per år

For mange familier er overgangen fra sommerferie til begynnelse på barnehage og skoleår en årlig endring som kirken kan speile. Markering av Samefolkets dag bør finne sted i alle fall i én gudstjeneste.

Sammen med kommunens ledelse og organisasjoner i lokalmiljøet oppfordres ansatte og menighetsråd til å se hvilke hendelser som kjennetegner livet i Våler og Svinndal og hvordan dette kan integreres i gudstjenestefeiringen.

Nattverd

Nattverden er den handlingen som har båret menighetens hovedsamling fra den første kristne tid og til i dag. Da nattverddeltagelse på slutten av 1800-tallet ikke lenger var påbudt, falt deltagelsen dramatisk. Forkynnelse som understreket at deltagere måtte være verdig for ikke å bli fordømt, skremte folk bort fra Herrens bord og gjorde at nattverdfeiring mistet sin sentrale plass i folkekirkens liv. Nattverden ble ikke primært et sted der den korsfestede og oppstandne Kristus kommer til mennesker med sin inviterende nåde, men et sted der nattverddeltageren markerte sin bekjennelse til den kristne tro og det som ble definert som en kristen livsstil. Ett av motivene i det gudstjenestelige reformarbeidet i hele forrige århundre frem til den siste i 2011, har vært å gjenreise nattverden som kjernehandlingen i lokalkirkens felles liv. Innføringen av intinksjon – stående nattverd i koråpningen slik praksisen er i den ortodokse kirke, er ett virkemiddel, et annet har vært å invitere alle dømte uansett alder, til deltagelse.

Andelen gudstjenester med nattverd har i perioden 2015 til 2019 vært på rundt 70% som er i tråd med biskopen beslutning. Siden forrige visitas er antallet nattverdgjester samlet sett fordoblet. Antall nattverdgjester per gudstjeneste varierer, men med en økning i 2019. Men fortsatt er det bare 4 av 10 deltagere i gudstjenesten som deltar i nattverdfeiringen. Jeg vil understreke betydningen av nattverdfeiring i menighetens hovedgudstjeneste og oppfordrer til i forkynnelse, samtale og nattverdutdelingens form å gi mennesker frimodighet til å delta.

Dåp

For den enkelte er dåpen den grunnleggende inngangen til kirken og eneste forutsetning for medlemskap i Den norske kirke. Det er ofte en stor familiebegivenhet og en viktig tradisjonsbærer. Den norske kirkes andre strategiske mål er derfor at flere søker dåp og deltar i trosopplæring.

Det døpes færre barn enn ved forrige visitas.⁵ Men det ser ut som om Den norske kirke i Våler kommune opprettholder en dåpsandel på linje med medlemsprosenten. Det er bra at det nå legges til rette for elektronisk innmelding med personlig oppfølging og for dåpsgudstjenester utenfor hovedgudstjenesten søndag formiddag, både søndag ettermiddag og på andre ukedager. Menighetsråd, utvalg og ansatte oppfordres til å

⁵ Ved forrige visitas (2010) ble det innrapportert 48 dåp, mens gjennomsnittet for perioden 2015-2019 er 41,6 dåp årlig. I 2019 var det 41 dåp og dette utgjorde 69 % av antallet fødte i kommunen

lage en «aksjon dåp» som henter inspirasjon fra og bruker det omfattende ressursmateriale som er tilgjengelig i prostiet, i bispedømmet og nasjonalt. Det er særlig viktig at kirken henvender seg til dem som flytter til bygda. Det kan tenkes at en bør ha et særlig blikk på barn av kristne innflyttere fra andre land, både med hensyn til dåp, men særlig til trosopplæringstiltak og kontinuerlig barne- og ungdomsarbeid.

Trosopplæring og kirkelig undervisning

Ved dåpen etableres det en forpliktelse om å gi barnet en oppvekst i et kristent miljø. I denne forpliktelsen står foreldrene sammen med menigheten og kirken over hele verden. Trosopplæringsreformen har tatt tak i denne utfordringen. Menighetsrådet har hatt fokus på trosopplæringstiltak i mange år, og dagens plan ble vedtatt i 2017. Det er fint med den meget god oppslutning om babysang, dåpshilsen, Krøllekveld, 4-årsbok, karneval og 6-årsbok. Også Lys Våken har hatt god oppslutning og gir foresatte en mulighet til å delta.

Det er viktig at menighetsrådet jevnlig lar seg informere om oppslutningen om de ulike tiltakene. Det kompetente trosopplæringsutvalget er en viktig ressurs. Med nye ansatte og en ny virkelighet etter koronapandemien er det viktig å sammen sette et tydelig årshjul ut 2022.

Det er svært gledelig at dere nå kan starte opp igjen med den meget vellykkede babysangen.

Det er et godt samarbeid med Normisjon og Misjonssambandet lokalt om spesielle trosopplæringstiltak, og også med Søndagsskoleforbundet om kontinuerlig arbeid for barn og unge. Det er viktig å videreføre dette.

Det er meget god oppslutning om konfirmasjonen i Våler. Det er veldig gledelig at årets påmelding ser lovende ut nå når koronarestriksjonene reduseres. Erfaring viser at å inkluderekonfirmantene i ministrant-tjeneste ved gudstjenestene er en god måte for dem å komme på innsiden av gudstjenesten. Det gir dessuten mulighet til at ministrantenes pårørende kan gis ulike praktiske oppgaver. Temakvelder for konfirmantforeldrene om aktuelle utfordringer i foreldrerollen samt gode musikkopplevelser, er også en viktig del av kirkens undervisning og mobilisering av sine medlemmer. Det må fremover holdes tilstrekkelig mange konfirmasjonsgudstjenester til at alle som ønsker det, kan delta.

Det har tidligere vært gjennomført MILK (Mini-leder-kurs) for unge ledere. Jeg hadde en veldig stimulerende samtale med en fin gruppe ungdommer over noen pizzaer om livet og troen. Denne samtalen bekreftet et ønske om en nærværende kirke som gir ungdom rom for undring og søking, . Det fineste ved kirken sa de, var at gudstjenesten ga dem frihet til ærlighet og bli akseptert slik de er.

Kirkemusikk og annen musikk

Sang og musikk er en helt sentral del av kirkens gudstjenestefeiring, tilbedelse og kulturformidling. Våler kirke var tidlig ute med å skaffe seg orgel – og et historisk klenodium i så måte står fortsatt i kirkerommet. Kirken i Våler og Svindal er velsignet med utmerket kirkemusikalsk kompetanse. Under konserten onsdag kveld i visitasuken så og hørte vi kirkens egne folk utfolde seg over et bredt musikalsk spekter.

Barnekorene Våler Soul Kids og Svinndal Soul Kids, som øver på bedehusene, bidrar i kirken og ved gudstjenester – og på Bygdedagen. Restarteringen etter pandemien av Våler og Svindal Barne og ungdomskor er gledelig, og prosjektkorene som frem til nå har vært drevet av soknepresten, gir mange mulighet til å delta. Jeg har med glede merket meg at det også er etablert et band, med forsangergruppe, pianist, gitarist og trommeslager. Det bidrar på egne bandgudstjenester, og bruker den godkjente såkalte «rytmiske» liturgiske musikken. Konserter og samarbeid med kor og korps og andre musikalske krefter i lokalsamfunnet som Trollkraft, Brassband og Linedance er også en naturlig del av kirkens musikalske utfoldelse.

Det rike og kompetente musikalske miljøet i kirke og lokalsamfunn gjør at jeg vil anbefales at det utvikles en kirkemusikalsk plan. Det vil gi en god og forutsigbar fordeling av utøvere og uttrykk mellom de forskjellige gudstjenestene og anledningene.

Gravferd

Gravplassene i Våler kommune ligger ved kirkene, og viser på en konkret måte hvor tett kirken, representert ved bygningen, er knyttet til gravplassforvaltningen for hele befolkningen. Den norske kirke er gitt samfunnsoppdraget å være gravferdsmyndighet. Det gir oss et særlig ansvar for å se til at alle lokalsamfunnets innbyggere har mulighet til å bli begravet i hjembygda slik at de pårørende gis et gravsted å gå til der de bor.

Jeg registrerer at det ikke er lagt til rette for egne gravfelt for personer som har andre behov enn det som den kristne tradisjonen legger til rette for. Hittil har dette ikke vært noe utbredt behov, men med den store utbyggingen og innvandringen vil dette behovet øke. Det er også et behov for å identifisere livssynsåpent seremonirom egnet for begravelsseremonier i kommunen. Det bør vurderes om dette kan sikres i utformingen av den nye ungdomsskolen. Det er fint at det nå skjer en oppgradering med vannpost og bedre strømtilførsel på det nyeste feltet på gravplassen ved Våler kirke. Dette vil lette arbeidet for de ansatte og gjøre det enklere for pårørende å stelle på sine kjæres gravsteder.

I Våler kommune er det en egen ordning med kommunal tjenesteyting på gravferdsområdet. Kirkevergen rapporterer at kommunen viser stor velvilje og evne til å prioritere kirkegårder og gravferder når de kommer inn. Samarbeidet med de dedikerte ansatte er utmerket. Sammen med kommunens fagpersoner, bidrar kommunens Servicegruppe med planleggbart arbeid som klipping og feiing. Det er likevel en utfordring at gravplassfaglig kompetanseformidlingen som Den norske kirke legger til rette for, først og fremst gjennom Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon, ikke

automatisk tilflyter de kommunalt ansatte som arbeider med gravplassene. Dette gjelder både tekniske spørsmål og de særskilte mellommenneskelige situasjoner som uvegerlig oppstår på gravlundene. Jeg vil oppfordre prosten til å legge til rette for nødvendig kompetansepåfyll innenfor relevante fagfelt for dem som arbeider i gravplassforvaltningen i prostiet. Det er særlig behov for å møte de pårørendes bruk av gravplassen – og en ordning for oppfølging av ansatte etter særlig krevende begravelser eller gravåpninger.

Det er mye besøk på gravlundene. Lystenning er et enkelt ritual som vi praktiserer både ute på gravene og inne i kirkerommet. Også i Våler og Svinndal må det tilstrebes å holde kirkerommet åpent for lystenning, stillhet og ettertanke når folk likevel besøker sine kjæres graver, spesielt i Alle Helgens- helgenen, jul og nyttår.

Vigsler

Antallet vigsler varierer sterkt fra år til år.⁶ Siden vigsel i kirken ofte forbindes med storslåtte og kostbare «kirkebryllup» er det viktig at det legges til rette også for enklere vigsler i og utenfor kirkerommet.

Inkluderende menighet

Jeg registrerer at det er bevissthet om at det må legges til rette for at alle mennesker, uavhengig av alder og funksjonsevne fysisk, sosialt eller kognitivt kan delta i gudstjenester og kirkelige handlinger. Det er naturlig at menighetsrådet i samarbeid med kommunens kompetansemiljøer innfører Borg bispedømmes plan for Inkluderende menighet.

Kirken – sendt til verden og Våler og Svinndal

Kirken er ikke til for seg selv. Kirken er sendt til verden for å forkynne Guds nåde i Jesus Kristus og gi retning til og ta del i arbeidet med å skape gode lokalsamfunn og en bærekraftig forvaltning av ressursene. Et strategisk mål for Den norske kirke i Borg er derfor at kirken skal være synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjere seg i menneskers liv.

Vi har sett at lokalsamfunnet er rikt på fornminner. Disse fornminnene og historiske bygningene danner ramme og fundament for regionens laveste gjennomsnittsalder – 38.6 år. Det er en sterk befolkningsvekst basert på innflytting til kommunen fra Norge og fra andre land, 30% siden forrige visitas og en beregnet ytterligere vekst på 40% frem mot 2050 og med i dag ca 15% innflyttere fra andre land, de fleste fra Europa.

⁶ 20 ved forrige visitas, 11 i 2017, 20 i 2019.

Det betyr at dette lokalsamfunnet er midt i en svært omfattende endrings og utviklingsprosess.⁷

Det betyr også at Våler fortsatt lever opp til sitt gamle navn – vallr – rydninger. Også i dag ryddes det plass for nye mennesker som skal flytte hit.

I en slik situasjon med sterk endring, er kommunens visjon svært treffende og relevant: «Vi dyrker nærhet for å skape fremtidens muligheter». Nettopp i en tid med endring, er det særlig viktig å legge til rette for nærhet og tilhørighet for menneskene der alle innbyggerne kjenner seg hjemme og blir reelt integrert i å bygge det nye Våler.

Bærekraftsmålene ble i 2015 vedtatt av verdens stater i FNs hovedforsamling. De gir retning for samfunnsutviklingen frem mot 2030 lokalt, regionalt, nasjonalt og globalt. Alle kommuner er pålagt å rapportere inn fremdriften i oppnåelse av disse målene. Helt sentralt er mål 17 som handler om nødvendigheten av at offentlige myndigheter, sivilsamfunnet og næringslivet samhandler, eller samskaper, om en bærekraftig utvikling for mennesker og natur. Lokalt er kommunen ansvarlig for at en når bærekraftmålene, men de kan bare oppnå dette ved en strategisk samskaping med de andre aktørene, der kirken er en naturlig aktør.

Kirken har et bibelsk forankret oppdrag i å bidra til en ansvarlig forvaltning av skaperverket, sosial og økonomisk rettferdighet, og inkluderende lokalsamfunn slik Den norske kirkes diakoniplan uttrykker det.

Bærekraftmålene er en bro mellom denne diakonale visjonen og de allmenne målsettinger for samfunnsutviklingen både lokalt, nasjonalt og globalt. Disse målene gir et felles språk, der kirken, offentlige myndigheter, aktører i sivilsamfunnet og næringslivet kan møtes.

Her har Våler kommune et godt utgangspunkt, med variert natur, som gir grunnlag for både næring og rekreasjon – og igjen: kommunen har et navn som kan holde bevisstheten om bærekraft oppe. Våler – vallr – rydninger – er et ord som minner oss om at vi som mennesker omformer naturen, men at vi også lever i rydninger, i lommer som er omkranset av naturen.

Jeg vil løfte frem noen av bærekraftmålene som jeg anser særlig relevante for samskaping mellom kirke og lokalsamfunn slik jeg har observert det og blitt eksponert for herunder visitasen:

Mål 1 og 2 – Utrydde fattigdom og sult

Kirkens Nødhjelps fasteaksjon er godt forankret i konfirmantundervisningen og i lokalsamfunnet og kan utvikles til i enda større grad å involvere alle aldersgrupper og flere trossamfunn. Det mangeårige engasjementet i Svinndal skole og lokalkirken for Gatefolket i Etiopia bør videreføres, gjerne med forsterket kontakt med Kirkens

⁷ 4570 i ved forrige visitas i 2010, til 5900 i dag.30 år frem er befolkningstallet ventet å stige til 8300. Av dagens 5900 innbyggere er det 900 med innvandrerbakgrunn. Mer enn halvparten kommer fra land i Europa.

Nødhjelp, Misjonsambandet og Det norske misjonsselskaps arbeid i Etiopia. Et nytt prosjekt knyttet til en av organisasjonene i Samarbeidsrådet for menighet og misjon (SMM) er naturlig.

Arbeidet mot barnefattigdom i lokalsamfunnet her blir stadig tydeligere en viktig sak og der også kirken kan være en aktiv bidragsyter.

Mål 3 – God helse og livskvalitet

Ensomhet er i ferd med å bli en stor folkehelseutfordring på linje med røyking. Også her i Våler er dette en stigende utfordring, forsterket av pandemien. Utvikling av inkluderende møteplasser er nødvendig, likeledes besøksvenner knyttet opp til hjemmetjeneste og andre innmeldinger av behov. Her ligger det godt til rette for kirken til å delta i å utvikle slike møteplasser og å delta på møteplasser som finnes. De månedlige formiddagstreffene er også viktige i dette perspektivet.

En annen betydelig helseutfordring er rusmiddelmisbruk. I Svinndal ligger behandlingssenteret Origo, som drives av Kirkens Bymisjon, under avtale med Helse Sør-Øst. Her har det i femti år vært drevet et viktig arbeid for å bringe mennesker tilbake til et verdig liv og ut av rusmisbruk. Møtet med pasientene på Origo var gripende, med høy kvalitet på det kunstneriske arbeidet som gjøres der innenfor bildende kunst og sang, poesi- og musikk. Et styrket samarbeid mellom senteret og kirken utover den årlige gudstjenesten, gjerne med besøk av presten, bør vurderes.

Det er gledelig at arbeidet med å sikre mennesker i det offentlige omsorg mulighet for deltagelse i religionsutøvelse, er i ferd med å bli forsterket. Borg bispedømmes hefte med bønner fra ulike Tros – og livsynssamfunn er en fin ressurs.

Mål 4 – Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Kirkens trosopplæring skaper arenaer for barn og unge til samtale og refleksjon om eksistensielle spørsmål, livsmestring og livstolkning, og er tilgjengelig uten krav om høye økonomiske bidrag.

I delmål 4.7 heter det at alle elever skal lære om «bærekraftig utvikling og livsstil, menneskerettigheter, likestilling, fremme av freds- og ikkevoldskultur, globalt borgerskap og verdsetting av kulturelt mangfold». Det gode skole-kirke-samarbeidet i Våler kommune er en viktig ressurs for skolen i å nå denne målsettingen. Samarbeidet bør omfatte flere fag og tverrfaglig samarbeid, gudstjenestedeltagelse ved høytidene og samarbeid om håndtering av krise og sorg.

Møtet med skole-kirke ansvarlige lærere på de fire skolene og skoleledelsen i kommunen var meget konstruktivt. Det var enighet om sammen å revidere den svært

gode planen fra 2015 i lys av skolens endrede planer, forankre den i skoleledelsen og legge til rette for felles planlegging inn i skoleåret.

Mål 8 – Anstendig arbeid og økonomisk vekst og Mål 9 – Industri, innovasjon og infrastruktur

På Asfalt Remix ga innehaveren Per Brynildsen en bred informasjon om hvor viktig næringslivet er for gjennomføringen av Bærekraftmålene, ikke minst når det gjelder miljø, sosial inkludering i arbeidslivet og innovativ industrireising. Det ble tydelig hvor viktig det er at offentlige myndigheter legge til rette for at bedrifter som tar aktivt miljøansvar og samfunnsansvar, får bedre rammebetingelser og håndhever regelverket strengere overfor bedrifter som neglisjerer dette.

Det er svært spennende om Våler blir stedet for den store batterifabrikken som vil gi opp mot 2000 mennesker arbeid. Svært oppmuntrende er det at Våler nå er med i den siste runden sammen med tre andre kommuner!

Mål 10 – Mindre ulikhet, redusere ulikhetene i og mellom land

Både i Norge og i verden øker inntektsforskjellene, dette er en utfordring både i et rettferdighetsperspektiv og for demokratiet..

De økende ulikhetene lokalt er en utfordring hvor kommunen skal slippe å stå alene. Under visitasen ble flere gode eksempler løftet frem på hvordan lokalkirken, gjerne sammen med andre i prostiet, kan utvikle tiltak for å redusere økonomisk og sosial ulikhet. For en stor del handler dette om at mennesker skal sikres det daglige brød og oppnå sine rettigheter. Nært samarbeid med NAV og andre aktører er helt sentralt i utviklingen av slike tiltak. Menighetsrådet bes om å prioritere dette i sitt arbeid både med planen for diakoni og i øvrige planer og tiltak, ikke minst i trosopplæringen.

Mål 11 – Bærekraftige byer og lokalsamfunn, gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

Den planlagte sentrumsutviklingen i Kirkebygda er spennende og kirken er en helt naturlig del av dette senteret, fysisk og innholdsmessig. Senterutvikling er også en måte å «dyrke nærhet» på, ved at mennesker bor i nærheten av hverandre og slik skape mulighet for fellesskap..

Delmål 11.a sier at vi skal bygge «forbindelser mellom byområder, omland og spredtbygde områder ved å styrke nasjonale og regionale planer». Kirken har mulighet til å søke samarbeid regionalt, på prosti- og bispedømmenivå.

Jeg vil også løfte frem innsatsen for å verne og sikre verdens kultur- og naturarv i dette arbeidet, og er tilfreds med at kommunen ser både kirkebyggene og steingjerder rundt kirkegårder som en slik arv.

Den nye kulturminneplanen i Våler som kommer på høring i løpet av høsten, blir viktig for kirken å involvere seg i, både fordi kirken er eier av lokalsamfunnets viktigste kulturminner som er i bruk og er en sentral kulturaktør.

Hovedmålsetningen inneholder en påminnelse om at bærekraftige lokalsamfunn er inkluderende lokalsamfunn. Kommunen har gjort et meget godt arbeid med inkludering av flyktninger. Mange flyktninger har vist at de kommer med èn munn og to hender og bidrar aktivt til utviklingen av lokalsamfunnet. Kirkens rolle i dette må utvikles videre, både i forhold til asylmottaket og overfor dem som bosettes her.

Mål 13: Handling for klimarettferdighet og Mål 15 Livet på land – Sikre bærekraftig skogforvaltning, stanse tap av artsmangfold.

I besøket på Tvetter gård ga Emil Ansteinsrud en meget stimulerende orientering om og innblikk i bærekraftig og innovativt landbruk og skogsdrift. Skogen har spilt og må spille en sentral rolle i håndteringen av klimakrisen (Mål 13) og den kreative bruken av ulike produkter av havre basert på økologisk produksjon er meget fremtidsrettet. Skogen som sted for pilegrimsvandring, gjerne i samarbeid med ulike grupper jeg fikk møte under besøket på Frivillighetssentralen, fremstår som en fin identitetsmarkør for lokalsamfunnet og en forankret spiritualitet her i Våler. Livets gang og årets gang slik de utfolder seg i skogen gir en ekstraordinær ramme for pilegrimsvandringen.

I de mange omstillinger som er nødvendig for å sikre et bærekraftig klima, trengs både bønn, arbeid og kunnskapsformidling fra lokalkirken. Her finnes det mye ressurser å hente nasjonalt og regionalt.

Kommunikasjon og digitale plattformer

Kommunikasjon er en sentral strategi i Borg bispedømme. Denne strategien er samlet i et kommunikasjonsløft, og innebærer å synliggjøre kirken i lokalsamfunnet, bygge kirkens omdømme og legge til rette for dialog med befolkningen og ulike aktører. I Våler og Svinndal er det felles menighetsbladet en svært sentral og viktig kanal for kommunikasjon med hele kommunen. Bladet holder en høy standard og annonsesidene vitner om bred oppslutning fra både næringsliv og kommunens lag og foreninger. Det var fint å høre at ordføreren understreket at menighetsbladet er kommunens viktigste informasjonskanal til befolkningen.

Menigheten har en hjemmeside under Den norske kirkes paraplyside, og bruker også Facebook både generelt og til definerte grupper. Ungdomsarbeidet har Instagram-konto, og kantoren en YouTube-kanal Vi må bruke de kanaler folk bruker og delta på de sosiale møtestedene der hvor folk er – også når disse er digitale. Et slikt nærvær må skje planmessig og prioritering ressurser. Mye kan med fordel koordineres i

prostiet. Samtidig må en sikre at også befolkningen i Våler og Svindal finner gjenkjennelse. De vakre kirkebyggene gir gode muligheter til dette.

Kommunens lovpålagte forpliktelser.

Den nye Tros og livssynsloven innebærer ingen endringer i kommunenes lovpålagte forpliktelser overfor Den norske kirke. Det er et godt samarbeid mellom kirke og kommuneledelsen her i Våler og jeg er glad for at flere årlige møter vil bli gjenopptatt. Det er bra at Svindal kirke har fått et grundig og godt ytre vedlikehold, og at gravlundene blir rustet opp. Tilstanden i Våler kirke er ganske kritisk og må tas tak i snarest mulig. Bispedømmerådet kan bistå i dette arbeidet. Likeledes er det nødvendig å gjennomføre vedlikehold inne i Svindal kirke rimelig raskt.

De midlertidige kontorforholdene i «Stallen» er uholdbare og gir ikke et forsvarlig arbeidsmiljø for de ansatte. Det finnes flere gode løsninger på litt lengere sikt, men situasjonen er såpass prekær at f.eks. brakker – slik ungdomsskolen har det, synes å være eneste realistiske løsning på kort sikt. Sognets organer bør igjen vurdere om den beste løsningen på lengere sikt er selv å eie lokalene og ha en god leieavtale med kommunen for kontorlokaler og andre behov kommunen har for møtesteder i Kirkebygdas sentrum.

Menighetsråd, stab og frivillige.

Menighetsråd, stab og frivillige har gjort og gjør en imponerende innsats for å realisere kirkens visjon også her i Våler kommune. Menighetsrådet synes motivert og engasjert og har deltatt på flere av arrangementene i tillegg til det egne møte med biskopen. Det ble levert en utmerket innberetning fra kirkeverge og sokneprest.

Under visitasen har jeg hatt samtale med lokalkirkens ansatte i et felles stabsmøte. De fremstår som engasjerte og godt rustet til å formidle Den norske kirkes visjon i lokalsamfunnet. De er dedikerte og motiverte medarbeidere for kirke og lokalsamfunn og har holdt fine morgen og kveldsbønner i kirkene. Med flere nye nøkkelmedarbeidere er det viktig når visitasens er over, å gi seg selv rom til å utvikle det nye teamet og arbeidsdelingen, gjerne sammen med råd og utvalg, for å møte post-koronavirkeligheten på en god måte.

Stor takk til alle som har bidratt til et meget godt og spennende visitasprogram, og for mange inspirerende, lærerike og ikke minst hyggelige samtaler underveis. Jeg vil også uttrykke stor takknemlighet til ansatte og frivillige som har bidratt, ikke minst med den utsøkte serveringen ved de mange måltidene.

Utgang

Jeg har i løpet av denne visitasen møtt et levende og voksende lokalsamfunn. Jeg har også møtte en kirke som lever tett på befolkningen, og som ved Den hellige ånds

ledelse skaper små og store glimt av himmel på jord, der mennesker i Våler og Svinndal får erfare at de ikke er alene med sine utfordringer og gleder.

Det er mange oppgaver som møter lokalkirken også her. Men vi kan gå inn i dem med frimodighet. «For vi er hans verk, skapt i Kristus Jesus til gode gjerninger, som Gud på forhånd har lagt ferdige for at vi skulle vandre i dem». (Ef 2:10)

Må Gud fortsatt velsigne kirke og lokalsamfunn i Våler kommune!

Borg bispestol

Atle Sommerfeldt

Fredrikstad, 19 september 2021